СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 288. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 11. грудня, 1925. VOL. XXXIII. No. 288. Jersey City, N. J., Friday, December 11. 1925. THREE CENTS

Президент предкладає конґресови буджет.

ВАШИНҐТОН, 9. грудня. — Президент Кулидж вислав до палат конґресу звичайне щорічне письмо, в якому предкладає річний буджет федерального уряду.

Президент каже в сьому письмі, що вигляди буджету на другий рік гарні. Приходи дадуть урядови що найменче 3 міліярди 824 міліони долярів. Видатки винесуть коло 3 міліярдів 494 міліонів долярів, так що лишиться надвишка коло 330 міліонів долярів.

Межи видатками, зазначеними урядом, є сума 76 міліонів на авіяцію (летництво), 22 міліони на виконуванне прогибіції.

ГОРЯЧА ДЕБАТА НАД ПОДАТКОВИМ ПРОЄКТОМ.

ВАШИНҐТОН, 9. грудня. — В палаті послів велася нині довга й горяча дебата над проєктом податкового закона, предложеним комітетом для приходів.

Проти проєкту виступали по більшости демократичні конґресмени; проти них однак виступив з промовою демократичний конґресмен Милс, котрий був членом комітету, що вкладав податковий проєкт; він заявив, що се булоби державною катастрофою, якби конґрес відкинув проєкт.

МІСТА КУПУЮТЬ ЗЕЛІЗНИЦЮ.

ВИСКАСЕТ, Мейн, 9. грудня. — Властителі вузкоторової зелізниці Фармингтон Рейлвей, що їде горі рікою Шіпскот, заповіли, що дня 1. грудня вони пічнуть розбирати сю зелізницю, бо вона їм не виплачується. Місточка й села, що лежать здовж сеї зелізниці, зажадали від властителів зелізниці оферти, що вони хочуть за зелізницю. Властителі зажадали за неї стільки, кільки вони моглиби дістати за „джонк", якби сю зелізницю розібрали, себто 50,000 долярів. Оселі, заінтересовані в сій зелізниці, зобовязалися зелізницю купити, і вчора вечером, коли минав їм речинець, вони справді предложили влатсителям декларації на суму 50,000 долярів, підписані зарядами місточок і сіл здовж зелізниці.

ПРОФЕСОР УНІВЕРСИТЕТУ АРЕШТОВАНИЙ ЗА БУТЛЕҐЕРСТВО.

КОЛАМБАС, Огайо, 9. грудня. — Стейтові прогибіційні урядники зробили ревізію в домі Дебні Гортона, доцента анґлійської мови на огайськім стейтовім університеті, та найшли в нього богато горівки та причандали до її виробу. Професора зараз арештовано за нарушенне прогибіції.

Ґубернатор стейту Донаґі сейчас видав до професорського збору приказ, щоби вичистили університет з бутлеґерства.

СУД ПРОТИ ПОЛКОВНИКА МИЧЕЛА ЗА НАРУШЕННЄ ДИСЦИПЛІНИ.

ВАШИНҐТОН, 9. грудня. — Межи свідками, які виступали нині перед военним судом, що судить полковника Мичела за нарушенне дисципліни, якого він мав допуститися своєю критикою департаменту війни й фльоти, ставав Говард Рат, що колись служив у летничій службі у Франції під командою Мичела. Свідок зізнав, що Мичел нераз давав нерозумні прикази, котрі коштували життя богато американських летунів.

ЗАХОДИ БИЗНЕСМЕНІВ ПОКІНЧИТИ СТРАЙК НЕ ВДАЛИСЯ

ФІЛАДЕЛФІЯ, 9. грудня. — Комітет бизнесменів з околиці твердого вугля, котрий відбував нині конференції з представниками властителів копалень та представниками майнерів, прийшов таки наконець до переконання, що йому не вдасться погодити сторін, ані навіть довести до відновлення переговорів.

Мимо сеї невдачі члени комітету далі остають в місті, щоби ще пробувати других пропозицій.

Ґубернатор стейту Пенсилвенії Піншов вислав сюди нового свого представника, котрий має починати в імени губернатора заходи до відновлення переговорів на нових основах.

СТЕЙТ НЕ МАЄ ПРАВА ЗАРЯДЖУВАТИ МАЙНАМИ В ЧАС СТРАЙКУ.

ВАШИНҐТОН, 9. грудня. — Ґубернатор Піншов питався департаменту судівництва, чи стейт мавби право перебрати на свій заряд копальні вугля на час тревання страйку. Федеральний прокуратор відповів у своїй правній опінії, що стейтовий уряд такого права не має.

МУЖ ЗАКИДАЄ ЖЕНІ И ЇЇ ЛЮБОВНИКОВИ ПЛЯН ОТРОЄННЯ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, 10. грудня. — На домаганнє місцевого мешканця Гартмана поліція арештувала нині під закидом намаганого отроєння його жену Джейн та Ернеста Германа.

Після слів Гартмана справа мала представлятися так: Який рік тому назад його жена забралася від нього та пішла з двома дітьми жити в комнаті, яку вона винаймила від Германа. Сього року на кілька днів перед святом подяки Гартман дістав почтою яко святочний дарунок коробку цукорків. В саме навечеря, вибираючися до пральні по шмаття, він зложив один цукорок в губу, та вийшов з хати, жуючи цукорок. По дорозі йому зробилося так слабо, що він мусів просити полісмена покликати собі шпитальний віз. Виздоровівши та вернувши домів, він раз у ночи знова покушав цукорків, і знова захорів.

Його підозріння впало сейчас на жену та Германа, котрого він посуджує, що він її любовник. Щоби переконатися, він запросив жену до себе на відвідини, і тут попросив її взяти цукорків. Жінка не хотіла брати, поки він їх не возьме. Се утвердило його в підозрінню, і він дав знати поліції. Поліція арештувала Германа й паню Гартманову, котрі перечуть всякі вини.

Старокраєва Рідна Школа апелює о поміч до американських Українців.

Обєднанне Українських Організацій в Америці одержало отсю каблеграму зі Львова:

Рідна Школа в Галичині в дуже скрутному положенню. Просимо о негайну допомогу і видатну збірку на Різдвянний Дар, щоб виратувати Рідну Школу з теперішньої скрути.

Бр. ЯНІВ, голова У. П. Т.

ПІДДУБНИЙ УЖЕ ВИСТУПАЄ ДО БОРБИ.

Одним з найбільших сьогорічних виступів силачів-борців відбудеться у понеділок, дня 14. грудня сього року в касарні 71-ого полку піхоти на розі Четвертої Евеню та 34-ої Вулиці в Ню Йорку. Сього вечера виступить там ряд визначних борців, межи инчими Іван Максимів Піддубний, відомий силач українського роду, та Поляк Владек Збишко. У першу пару борців стане Джорджіо Кальца, італійський борець, та Джов Комар, в другу Піддубний та Болгарин Колоф; в трету Владек Збишко та Німець Ганс Штайнке, а в четверту Нет Пенделтон, шампіон американських колеґій, та сербський силач Йова Ґвандовіч.

Нюйорські російські ґазети вже розписалися про Піддубного, котрого вони представляють „русско-українським" силачем. Як видно з американських ґазев, поява Піддубного в Америці, зробила в шпортових кругах немалу сензацію.

ПРЕСА В ДАНІЇ.

Ця мала висококультрна країна, що має ледви 3,700.000 мешканців, оже половину числа українського населення під Польщею, видає „тільки" 320 щоденників, що мають разом понад міліон накладу. Позатим в Данії виходить ще 750 тижневиків, місячників і т. д., не числячи гумористичних журналів, переглядів мод, то-що. Таким чином кожний третій мешканець Данії читає щоденну ґазету, а певно нема там ні одної людини, що не мала би принайменше одного тижневика дома. Наклад усіх щоденників у Польщі не доходить навіть до 500.000 примірників, хоч ця держава має понад 27.000.000 мешканців. Про відносини на тому полі у нас навіть соромно згадувати. Нехай кожний читач виведе собі сам відповідні порівнання...

ЧЕСЬКО - УКРАЇНСЬКА ЄДНОТА.

З ініціятиви Союзу Журналістів і Писменників було скликано весною б. р. ініціятивні збори для заснування Чесько-Українського Товариства, метою якого будоб удержувати й поглибити зносини з чеськословацькими громадянами. На тих зборах вибрано було орґанізаційний комітет, куди увійшли від Чехів між иншими: п. п. Паточек, Страка, Лакомий, Чап і Гікль; з українського боку: п. п. Олесь, Лотоцький, Григоріїв, Сімович і Колесса.

Комітет зорґанізовано в той спосіб, що головою вибрано п. Страку, заступником голови — п. Колессу. Орґанізаційний комітет опрацював статут, який як довідуємося, вже затверджено владою.

УКРАЇНСЬКІ МАРКИ.

Почтові марки України, як Східної, так і Західної, мають у світі велику вартість. Особливо дорогі ті, щобули короткий час в обігу. Тому, що в світі є кілька міліонів філятелістів а між ними немало збирачів марок України, попит на українські марки є все значний. Так довідуємося, що анґлійський король, який, як відомо, є завзятим філятелістом і має збірку марок на кілька міліонів фунтів стерлінґів вартости, прислав недавно свого спеціяльного представника до одного з европейських столичних міст, де є більший ґурток українських філятелістів, у справі закупна марок України для своєї збірки. Не диво, що за деякі рідкі українські марки платять по кілька тисяч дол. розуміється, оскільки фахова експертиза викаже, що вони несфальшовані (бо фальшивих між торговцями марок дуже богато). Фахова філятелістична преса, особливо німецька — а заступлена вона мало не 100 ріжними орґанами! — присвячує ще й сьогодня багато уваги українському маркознавству, вона й причинилася в значній мірі до прояснення ріжних спірних питань української філятелії, зокрема до усталення лісти правдивих і фальшивих марочних українських видань. Від січня ц. р. працює в тому напрямі ілюстрований місячник „Український Філятеліст" (Відень, XVIII. Ґерстгоферстрассе, 138), що приніс досі на своїх сторінках багато цікавого й цінного до історії маркознавства, як українського, так світового. Поручаємо цей орґан увазі всіх українських колекціонерів.

НАУКОВІ ПОДОРОЖІ.

Фрітйоф Нансен, відомий мандрівник і учений, призначений головою підбігунової секції Інститут для культурних дослідів в Ословь. Ця секція має приготовити новий плян наукової виправи до бігуна. — Доцент шведського університету Ґете Туресон приготовляється до ботанічної подорожі в Алтай і на степи Варвари (між рікою Обом та Іртишем). Він є пересвідчений про посвояччення рослин у Швеції та Сибірі.

НАУКОВА ПОЇЗДКА ЛУНАЧАРСЬКОГО ДО НІМЕЧЧИНИ.

„Берлінер Таґблят" довідується, що народній комісар для освітних справ Луначарський приїде небавом до Берліна, щоби пізнати там докладно німецькі освітні установи й розбудувати духовий звязок між Німеччиною й Росією. Він буде мабуть присутним на премієрі своєї драми „Увільнений Дон Кіхот".

УБИЙСТВО В ІВАНИЧАХ, ВОЛОДИМИРСЬКОГО ПОВІТУ.

Дня 26. жовтня донесено поліції в Іваничах, володимирського повіту на Волині, про убийство місцевого різника Ванця. Трупа убитого привіз на подвіря його жінки Йосиф Тофальчук, що був свідком кровавої сцени в лісі на пограничу сокальського і володимирського повітів.

Заряджено доходження. В першій мірі переслухано Тофальчука, котрий заявив, що їхав разом з Ванцем із Сокаля до Іванич. У здарськім лісі напали на них два замасковані бандити, озброєні в кріси, з котрих один відразу застрілив Ванця, а другий знова хотів убити Тофальчука, але ублаганий просьбами і сльозами, дарував йому життя. Припадок виказав, що в порі убийства були в тому лісі Іван Залуска і Микита Бенковський, озброєні в дубельтівки. А коли додатково Тофальчук вказав на них яко справців убийства, їх обох арештовано.

Одначе Тофальчук відкликав своє зізнання проти Залуски і Бенковського, заявляючи, що бандити не були замасковані і що він їх добре знає: є ними два різники зі Здару, володимирського повіту, які дали йому 100 золотих, щоб він мовчав. Колиж арештовано обох вказаних Тофальчуком різників і вони виказали свою невинність, підозріння впало на самого Тофальчука. Тофальчука арештовано і він признався до вчинку, але перед відставленням до львівського суду, 2-го падолиста, Тофальчук повісився в поліційному арешті в Сокалі.

МОРСЬКІ КУПЕЛІ КОЛИСЬ І ТЕПЕР.

В морській воді є золото, металічне золото. Та не про те будемо тут говорити. Морська вода, морський воздух і морське сонце дають золото здоровля. Це відкриття має щойно 150 літ. Як відкрили це анґлійські й німецькі лікарі, громадська думка була проти них. Коли анґлійський король хотів купатися в морі, мусіла оркестра грати „Год сейв ди Кінг", щоби йому не приключилося яке нещастя. В початках минулого століття послідувала зміна. Помало, бо й не було ще відповідної комунікації. Замісць купелевих поїздів, поспішних кораблів і літаків, були тоді почтові вози і вітрильники, яким зважувалися поручити себе лише нечисленні пасажири. Але зате вони верталися покріплені на тілі і на душі. Море притягало пацієнтів як лікар, що має добру рекляму. Купелеві гості були все більше ріжноманітні. Лікарі переконалися, що купелі добрі є також пізним літом і осінню. Купелі в місяці жовтні пособляють вазі тіла.

Лойд Джордж предкладає земельну реформу для Анґлії.

ЛОНДОН, 9. грудня. — Бувший премієр Великої Британії а тепер лиш провідник невеликої ліберальної ґрупи в палаті громад Давид Лойд Джордж, знову вернувся до свого давнього радикалізму.

Він заявився на зібранню ліберальних кандидатів за націоналізацією (удержавненнем) землі в Анґлії, зазначуючи, що коли ся конференція а відтак і вся ліберальна партія не прийме його пляну, то він покине партію і пійде в „пустиню", вижидаючи, чи не найдеться яка інша партія, що приняла-б його плян.

Та остаточно конференція кандидатів приняла його плян, тільки з деякими змінами.

По зміненому пляні держава мала-б забрати землі:

1. — Коли вони на продаж.
2. — Коли стоять облогом.
3. — Коли власники або арендатори зле на них ґаздують.
4. — Коли вони безвихідно обдовжені.
5. — Коли за забором землі в громаді заявиться ціла громада.

Лойд Джордж каже, що таким способом держава може забрати у власників більше як 1,000,000 акрів землі і передавати її малоземельним селянам і безробітним робітникам з міст.

СПРАВА РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В ЕВРОПІ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 9. грудня. — Сьогодня була тут тайна конференція Ради Ліґи Народів, на якій Анґлія і Франція порозумілись, що будуть себе взаїмно підпирати у военних виступах.

Тепер, кажуть, вже дорога отворена до скликання світової розоружної конференції в 1926 році.

Франція наставала, щоби справу морського розоруження получити із справою сухопутного розоруження, одначе Анґлія сьому спротивилась і ще її підперла Америка, котра готова взяти участь в другій морській розоружній конференції, але не хоче брати участи в конференції про сухопутне розоруженне, яке вважає окремою европейською справою.

Вкінці Франція з тим мусить погодитись, але всетаки і вона і другі аліянти хотять конче Америку запросити на розоружну конференцію в 1926 році, бо, як кажуть, Америка яко найбільши промислова і фінансово найбогатша держава може мати важкий голос при питанню про розоруженне Европи, а також і тому, що коли буде Америка, то лекше буде втягнути до конференції і Росію, без якої розоруженне Европи неможливе і не має практичного значіння.

НОВІ ПОДАТКИ.

ПАРИЖ, 9. грудня. — Француський міністер скарбу Люї Люшер у свому податковому законопроєкті предкладає підвисшити податки від тютюну, циґареток, циґар, ґазоліни, листів і телеґрам.

НІМЕЦЬКІ РОБІТНИКИ НЕ ХОТЯТЬ ЗБЛИЖЕННЯ З БОЛЬШЕВИКАМИ.

БЕРЛІН, 9. грудня. — Недавній міжнародній конґрес робітничих юній, який відбувся в Амстердамі, в Голяндії, відкинув предложенне, щоб російські робітничі юнії приняти до федерації.

Відтак російські робітничі юнії старалися зблизитись до німецьких робітничих юній, та сі відповіли, що не тільки не хотять з ними єднатись, але навіть не позволять своїм членам скористати із запрошення російських юній та їхати в гості до Росії. За причину сього подали, що вони комуністичні.

(Як відомо, в Росії заборонені робітничі юнії. Вільно там лучитися в юнії тільки робітникам-комуністам, які творять лиш незначну частинку робітництва).

КИПЛИНҐОВИ ПОЛЕКШАЛО.

ЛОНДОН, 8. грудня. — Відомий анґлійський писменник Радярд Киплинґ хорий на запаленнє легких. Останньої ночі йому трохи полекшало і він проспав її спокійно.

В ЗДОРОВОМУ ТІЛІ ЗДОРОВА ДУША.

РИМ, 8. Грудня. — Папа римський Пій XI приняв нині на послуханню американських атлетів з тутешньої школи католицької орґанізації Лицарів Колюмба під проводом Едварда Л. Герна з Бостону.

Папа римський щиро привитав їх і сказав, що мило йому видіти сих сильних молодців, бо в здоровому тілі здорова душа.

ТРОЦЬКИЙ ЗА ПРАВАМИ ДЛЯ ДІТИЙ НЕВІНЧАНИХ МАТЕРИЙ.

МОСКВА, 8. грудня. — Леон Троцький говорив сьогодня на жіночому зібранню. Він заявився за новим советським законопроєктом, який признає покриткам і їх дітям рівні права із замужними жінками та їх дітьми.

Говорячи про причини розпусти, він сказав, що головною причиною є алькоголізм.

ЗМОВА ПРОТИ АВСТРІЇ?

ВІДЕНЬ, 9. грудня. — Тут розійшлась поголоска про змову мадярських і німецьких монархістів з італійським диктатором Муссолінім проти Австрії.

Кажуть, що вони „ділять" Австрію між Німеччину, Угорщину й Італію.

ЗОЛОТО В РЕНІ.

БЕРЛІН, 9. грудня. — Німецький професор хемії Габер заявляє, що в ріці Рені пливе золота річно 450 фунтів.

ВОЄННІ ЛІТАКИ ДЛЯ ТУРЕЧЧИНИ.

КОПЕНГАҐА, столиця Данії, 8. грудня. — Туреччина замовила тут 50 воєнних літаків, які будуть зроблені з дураломіну (сильного а легкого металю).

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПРЕЗИДЕНТ КУЛИДЖ ПРО ВУГЛЕВИЙ ПРОМИСЕЛ

З промови президента Кулиджа перед обома палатами конґресу з приводу отворення нової його сесії звертає на себе більшу увагу передовсім уступ про вуглевий промисел. У сій частині промови президент сказав кілька уваг, гідних запамятання.

Наперед президент підняв як факт великої ваги те, що вуглевий страйк, який приносить тільки шкоди майнерам, властителям та широкій публиці, ще далі треває. Видно президент уважає сей стан за справдішний скандал. Скандалом се є для американського господарського талану, коли люди, причасні до сього величезного американського промислу, який хвалиться, що має найбогатші поклади твердого вугля в світі, що може настарчити вугля на сто літ, не потрафить заряджувати сим добром і його добуваннем так, як сього вимагає суспільне добро. Сю невдачу президент називає чимось зближеним до національної економічної невдачі.

Скандал теж і тому, що над питаннем вуглевого промислу американський народ займається вже досить давно. Кілько вже не було розслідів, кілько плянів не піднесено! Та мимо всіх інвестиґацій та рекомендацій промисел ще далі храмає, бо він все ще не примінив модерних способів полагоджування непорозумінь межи властителями а робітниками сього промислу. Нині вже всі признають, що щось доконче потреба зробити, щоби вуглевий промисел сповняв свій обовязок супроти народа ліпше та справнійше.

В сьому уступі президент сказав лишень те, що вже давно говорили всякі орґанізації, свідомі публичного інтересу. Він навіть мимоходом признав, що федеральний уряд повинен бувби щось у тій справі зробити, але, як президент каже, федеральний уряд не має ніякого права вмішуватися в сю важну справу. Недостача законної основи для виступлення уряду довела до того, що урядови не лишилося нічого другого, хиба уклінно просити сторони. Уряд сього зробити не міг.

Тому президент предкладає практичні проекти, що зробити, щоби на будуче скандали в угольнім промислі не повтарялися, щоби федеральний уряд мав законну основу виступити на случай нового непорозуміння в промислі. На думку президента, конґрес повинен ухвалити закон, який дававби президентови Злучених Держав та міністрови праці й міністрови торговлі право вести урядові переговори зі сторонами на случай, якби знова грозила небезпека завішення праці. Сі три урядники малиби мати право встановляти тимчасові комісії з правом покликати свідків, жадання документів, вирівнювати ріжниці, закликати сторони до розємного суду; на случай, колиб зайшла небезпека, що публиці не стане вугля, то ся комісія малаби мати право взяти припаси вугля у свій заряд та розділювати його рівномірно серед публики.

Такі комісії малиби передовсім право й обовязок подавати до публичного відома факти, які вона підчас своїх слідств прослідилаби. Таке проголошуванне відкритих фактів президент уважає дуже важним з громадянського становища. Президент покликався на користи з подібних акцій в минувшині, але звернув увагу, що тепер треба добути забутий вже звіт послідної вуглевої комісії, та відкриті ним факти вжити вже тепер як основу для практичного розвязання теперішнього клопоту.

Плян президента, як видно, подає лишень загальнійший плян полагоджування вуглевих суперечок. Остаточне викінченне сього пляну може показати сей плян пожиточним, або й зовсім нездібним виконати своє велике завданне. Зате його пригадка про висліди послідної вуглевої комісії заслугує на признанне, бо ся комісія відкрила справді важні факти, а прихильники властителів докладали старань, щоби сі факти не побачили денного світла.

КУПУЮТЬ АКЦІЇ ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ У ЛЬВОВІ

Далі закупили:

МЕК КІЗ РАКС, ПА. Гром. Андрій Гальчак переслав до Обеднання на закупно акцій Земельного Банку $90. Парохіяльна читальня ім. Т. Шевченка 12 акцій за $60, Іван Кіналь 4 акції за $20, а по одній акції купили: о. Олександер Пик і Андрій Гальчак.

МАНЧЕСТЕР, Н. Г. Гром. М. Дармохвал переслав $10 на дві акції і пише: „Земельний Банк се така українська фінансова інституція, що ми повинні бути горді з неї. Кождий Українець повинен її підперти."

СОНДЕРЛЕНД, МЕСС. Гром. Теодор Тишкович купив дві акції за $10.

КЛІВЛЕНД, О. Трета Сотня Третого Округа Січової Орґанізації купила дві акції за $10.

МИШАВАКА, ІНД. Гром. Дм. Тиркус купив одну акцію за $5.

ХТО БУДЕ СЛІДУЮЧИЙ?

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

АҐРАРНЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ НА РАДЯНЬСКІЙ УКРАЇНІ

В часі, коли йде кольонізація деяких українських земель чужим елементом, коли в нас кольонізується її Мазурами, а на Україні Жидами, Москалями і иншими чужо-національними елементами, не від речі буде познайомитися зі справою аґрарного перенаселення на радянській Україні. Про таке перенаселення в нас усім відомо та й в нас про нього писалося вичерпуючо. Натомісць про радянську Україну та про її земельні відносини ми писали мало. Не розпоряджаючи докладними даними про сучасні земельні відносини за Збручем, ми й не могли цього зробити. Але ось у харківських „Вістях" з 23. жовтня ц. р. находимо статтю О. Одинцова під назвою „Аґрарне перенаселення", яка відкриває бодай рубець заслони на тамошні земельні відносини. Автор характеризує тамошні земельні відносини такими словами:

„Ця справа стоїть ріжно в ріжних районах країни, а найгострійша в густо заселених округах Правобережжа, де маємо значну скількість невикористаних трудових ресурсів. Це не є безробіття в міському розумінні, а перенаселення, що дало великий зріст у наслідку імперіялістичної й громадської війни, які викликали екстенсифікацію сільського господарства, скорочення фабрично-заводської промисловости, зменшення кустарних та ремісничих промислів і майже цілковите знищення сторонніх заробітків".

А далі оперує автор деякими даними. Він каже, що порівнуючи з 1913 р. на Україні тепер значно менша площа технічних і спеціяльних культур. В 1925 р. площа бурянів наприклад — не зважаючи на зріст її останніми літами — є на 150 тисяч десятин менша від площі з 1913 року.

Щож до фабричного промислу, то там теж велике зменшення робітництва спричинило таке явище, що замісць напливу сільського робітництва до міст, як це було перед війною, помічається тепер значний відплив його з міст на села. Перед війною було на Україні 400 тисяч кустарів (адептів домашнього промислу), а тепер їх два рази менше. Щож до инших заробітків, то перед війною йшло рік річно з лісостепу 800 тисяч робітників на фабрики, на рільні роботи, до пристаней, а тепер цього немає. Все те складається на невідрадний факт густого перенаселення многих чисторільних округів.

„Якіж шляхи боротьби з аґрарним перенаселенням?" — питає автор. — На те питання старається автор найти відповідь при допомозі чисто практичних засобів боротьби.

Одним із таких найрадикальніших засобів уважає автор орґанізацію переселення. Одначе він не вірить ні в його велику можливість ні в заспокоєння земельного голоду. До 1926 р. із лісостепу має переселитися на степові землі 35.000 господарів. На инші вільні землі переселиться заледви 15.000 господарів. Отже раптом 50,000 українських селян зможе найти заспокоєння земельного голоду на Україні.

Перенаселення в густо заселених округах ця цифра ніяк не поменшить, бо вона не покривається з цифрою ріжного приросту населення. Коли ж взяти на увагу намічене переселювання українських селян поза межі України, то й воно не вирішить проблеми перенаселення з тої простої причини, що весь кольонізаційний фонд СРСР., що має крім України обслужити ще й инші республики, є за малий.

Супроти всього повищого слід взятися ще й за инші засоби боротьби з перенаселенням. До них зараховує автор: побільшення фабричного промислу, який зможе втягати в себе селянську робочу силу; скріплення розвитку кустарного промислу; інтенсифікацію сільського господарства і накінець механізацію сільського господарства. Про кожний з тих засобів висловлює автор такі погляди: за останніх чотири місяці збільшилось число робітників українського промислу на 50 тисяч душ. Та цей зріст відбувся виключно на рахунок кваліфікованих міських робітників, що до того не мали ніякої праці. Село цього зросту цілком не відчувало. Навіть прийнявши якнайшвидший зріст міського промислу, він все одно не відтяжить села від населення з тої простої причини, що його натуральний зріст виносить 2 відсотки всього населення річно. Отже сам розвиток промислу не вистарчає для розвязки та поладнання цієї справи.

Більше може причинитися до використання робочої, трудової сили села кустарний промисл. Сучасне радянське законодавство створює сприятливі умовини для його розвитку і він вже поступає помітно вперед. Це видно найкраще на теперішньому стані ринку сільсько-господарського сирівця, на який виявляє велике запотребування селянство.

Та з усього того найважнійшим є побільщення інтензивности у сільському господарстві т. зв. інтенсифікації його. Під тим слід розуміти таку систему праці, при якій можна би збільшити кількість цінних господарських продуктів і тим самим підвисшити дохідність селянського господарства.

Дуже важною є справа механізації сільського виробництва. Автор виходить із заложення, що машина вправді витискає людську працю, але творить одночасно такий стан, при якому кількість робочої сили не зменшується, але побільшується. Супроти того, що метою радвлади є те, щоби селянство не запрацьовувалося від ранку до ночі, але навпаки облекшивши собі працю, змогло побільшувати свій добробут при доних цінностий, — необхідно:

„щоби у свому розвиткові помозі збільшення матеріяльпідносилася уся селянська маса, бо в противному випадку ґрупа, що відставатиме, буде разом із тим обмежувати свої можливости, мати заробіток через наймання в більш розвинених господарствах. Із цього боку справа підтримки підупалих господарств має велике значіння".

Взагаліж сільське господарство на Україні є, на думку автора, до тої міри технічно відстале, що чудес у розвиткові механізації надіятись не можна. Та це не значить, щоби всеж таки не можно було при інтензивній праці дуже значно піднести технічну сторону господарювання.

Такі засоби боротьби з аґрарним перенаселенням України подає О. Одинцов. Найважнійше те, що він подаючи їх, сам не вірить у їхню реалізацію. І той факт є дуже сумний та невідрадний. Бо і перенаселення і примітивне господарювання будуть ще довго відбиватися і то дуже відемно на економічному піднесенню селянства, отже й цілої України. **В. М.**

(Діло).

ЗАПРОШЕННЄ МЕНЦІНСЬКОГО.

Модест Менцінський, наш відомий оперовий співак, одержав запрошенне на гостинні вистави до українських опер у Києві, Харкові та Одесі на другу половину сезону.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Пересічне число робітників фабричних в році 1923 в стейтах виносило 1,150,901, побільшення о 15 процент від числа за рік 1921, яке виносило 1,000,414, а сума виплачених заробітків була в 1923 р. $1,582,006,000, вказуюча зріст о 21.4 процентів від суми $1,303,421,000 за 1921 рік. Чи Ви знаєте, що тисячі курців по цілім краю курять Гелмар тепер, позаяк вони цінять чистий турецький тютюн в Гелмар.

ДОПИСІ.

ПИТСФІЛД, МЕСС.

Хрестини.

У чесних людий Демка і Анни Сеників відбулися хрестини їх 14-літ. сина Івана Сеника дня 26-ого падолиста. На хрестинах було мале число людий, але зате забава була досить гарна. Нема що казати, файно забавлялися і відспівали гарних пару пісень українських, а при тій нагоді не забули і про наших борців інвалідів, котрі стратили своє наймилійше здоровле за нашу вітчину. З гостий один сказав коротеньку промову про інвалідів і завізвав присутних гостий, щоби пожертвували на інвалідів, хто що може. Присутні гості згодилися і дали жертву 7 долярів.

Спис жертводавців:

По $1.00: Демко Сеник, Анна Сеник, Николай Стефанюк (Стефана), Семко Турчин, Горпина Турчин, Іван Темчук, Петро Шульган.

Разом сума $7.00.

За се усім щирим жертводавцям щира подяка, бо хоть мало, але і наша поміч утре сльози тим героям, котрі за нас і за нашу вітчину віддали своє здоровле і життєве щастє. При сій нагоді взиваю всіх людий, що деб яка забава не була, чи то хрестини чи весіллє, не забувати про інвалідів, про школу, і про старий наш край, котрий тепер закутий у кайданах Ляхами.

Гроші вислано до Обеднання в Филаделфії.

Гість з хрестин.

ЗА РІДНУ ЗЕМЛЮ.

Віче в Перегинську.

Дня 8. м. м. відбулося в Перегинську долинського повіту віче в земельній справі.

Учасників віча зібралося около 500 душ. Віче відкрив о. декан Патрило, зазначуючи, що від кільканайцяти літ це перше повоєнне віче в Перегинську. До президії увійшли п. Іван Мигович — господар з Небилова яко предсідник і п. Ярослав Небиловець яко секретар.

Справу законопроєкту земельної реформи реферував др. Роман Курбас, вияснюючи зібраним стан справи законопроєкту і значіння та наслідки проєктованої кольонізації для нашого селянства і народу.

Опісля п. Небиловець реферував справу теперішнього положення селянства і підніс цілу низку місцевих потреб селянства, як справу відшкодування за шкоди заподіяні диками та справу реґуляції Лімниці. В дискусії забирало слово кільканацять селян. Віче прийняло одноголосно поставлені резолюції в справі земельної реформи, а крім цього резолюції з домаганнями реґуляції Лімниці, уможливлення Підгірянам дешевого випасу худоби в полонинах, зміни законодавства в справі відшкодування за шкоди зроблені диками, зміни законодавства про охорону лісних робітників від випадків та відшкодування їхнім родинам.

З дискусії виявилося, що підгірське населення живо цікавиться справою земельної реформи і добре розуміє її значіння.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. ПП. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на рік 1926 для членів У. Н. Союза вже розпочалася і що вже вислано календарі на адресу пп. секретарів для слідуючих відділів:

Від. 20 (3 п.), 106 (3 п.), 107, 112, 139, 157, 175 (2 п.), 179 (3 п.), 214, 218 (3 п.), 243 (2 п.), 295 (2 п.), 301 (2 п.), 308 (2 п.).

Сі посилки зістали вислані Амерікен Рейлвей Експрес дня 9. грудня.

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня вислання календарів, нехай повідомить Адмін. „Свободи".

ЖИДІВСЬКА КОЛЬОНІЗАЦІЯ НА УКРАЇНІ

Нас Українців дуже цікавить українсько-жидівське питанне. На західно-українських землях піднято в послідних часах з нашого боку дуже богато острих виступів супроти галицьких жидів, які вели і ведуть тепер польонофільську політику з великою шкодою для українського народа, а в процесі Штайґера допускаються прямо провокацій.

Острій критиці піддано тепер рівнож і політику московських окупантів на Україні щодо жидівської кольонізації. Бо се факт, що на підставі закона віддано найкращі землі України на Херсонщині під жидівську кольонію, з якої має повстати на Україні друга Палестина.

Про ту справу заговорив орґан російських кадетів „Руль", що виходить на еміґрації в Берліні. Цікаво й нам познайомитися з його поглядами.

„Сьогодня розвиває тут (в Берліні) ґрандіозні пляни кольонізації російський, розїздний, большевицький аґент. Розвиває він кольонізаційні пляни — не Палестини, не пустинних земель Африки, не мало заселених земель Полудневої Америки, а кольонізує російські (?) опустілі землі. В першу чергу намічається передати сотні тисяч десятин для півміліонового населення, а потім — малюється перспективу жидівської, большевицької республики. Для цього потрібні тільки гроші і про них клопочеться розїздний аґент Брагін, ведучи заразом аґітацію за радянською владою, намагаючися представити її як найкраще з боку приязни та доброзичливости у відношенню до жидівських мас. За 120 міліонів рублів готові большевики перевести жидівську кольонізацію, пізнійше за нові міліони ще й жидівську республику. А в тім самім часі в Америці на зїзді жидівських орґанізацій проти сильної опозиції меншости при вспівпраці „Джойнту", давнього прихильника і контраґента большевиків, велика жидівська буржуазія вже асиґнує якісь гроші на ту ціль. Завдяки Зіновевим, Троцьким, Ларіним та сотням инших солідаризує світ большевиків з жидами. Треба тих тепер звязати ще й відповідальністю за долю поселених на землі сотень тисяч жидівських нуждарів. Тоді буде можна шантажувати богатих американських жидів погрозою: коди впаде большевицька влада, величезний погром змете створені нею жидівські кольонії, а тому треба за всяку ціну піддержати большевицьку владу. Це буде добрим підкладом до цего, щоби тягнути гроші та мати адут для впливу на публичну опінію. Добути міліони та скріпити шантаж будучим кровопролиттям — ось яка виразна мета тих, яких аґентами являється Брагін і йому подібні.

Жертвою революційного знищення впали великі господарства, що тепер перемінилися в пустиню. Але маємо рівнож міліони голодом загрожених бідних селян, що сидять без роботи позбавлені землі наслідком перелюднення. І в той час не думають передати пустуючі землі безробітним селянам, а віддають їх під кольонізацію жидів, що рекрутуються з кругів здеклясового містечкового населення. І то віддають при допомозі заграничної грошвеої інтервенції. З біди та журби, в яку кинули жидів самі большевики, вони хочуть їх вирвати при допомозі чужого капіталу, з якого бажають тягнути зиски вбиваючи заразом новий клин ворожнечі та незгоди в поневолену країну та спричиняючи таким чином марево нових насильств."

Ті опустілі землі — це землі українські. Для „Руля" як і всіх других Москалів вони російські, це вже для нас не новина. Але погляди, які тут вилежені, дуже цікаві і для нас. Большевицький аґент Абрум Брагін, про якого говорить „Руль", це властивий творець жидівської кольонізації на Україні. Тепер обїзджає Европу і дає відчити про ту кольонізацію, при чім підносить, що 70% жидівського населення в СРСР не має з чого жити і тому рільництво являється одиноким виходом для жидів. Після него жидівська республика повстане там автоматично. Як повстануть жидівські кольонії то будуть могли скористати з засади національного самовизначення і утворити автономну жидівську республику.

Легко предбачити чим скінчиться та нова штучна жидівська держава, а з нею і ціла жидівська кольонізація. Такою політикою піддержать большевики на Україні хиба тільки настрій до нових жидівських погромів. Та їм не о те ходить. Вони хочуть видурити від жидів капітал та попертя на міжнародній політичній та фінансовій арені. А що буде знещасними жертвами тої кольонізації, їх не обходить.

Український нарід не буде винен тим крівавим наслідкам, які потягне за собою та безцеремонна грабіж української землі. На це звертали ми увагу американських жидів і тут в Америці, коли вони ухвалювали збирати фонди на жидівську кольонізацію на Україні.

КОШТИ ВІДШКОДОВАННЯ ЗА НЕЩАСЛИВІ ПРИПАДКИ ПРИ РОБОТІ.

На протязі одного року (від 1-го червня 1923 по 30. червня 1924), розглянено і полагоджено в Компенсаційних Установах нюйорського стейту 72983 справ робітничого відшкодовання. Грошеві витрати спричинені в тім році всякого рода нещасливими припадками при роботі виносили 73,598,166 долярів. На ту суму зложилися: $26,398,166 відшкодовання робітникам, $6,500,000 виплачених на лікарів, ліки і шпиталі, $ 24,300,000 втрати робітників на платні (звичайно одна трета) і врешті $16,400,000 адміністраційних видатків на розслідження і розділ відшкодовання.

В послідних роках сума відшкодовання значно піднеслася, бо аж в троє більше в порівнанню з 1916 роком. Причини цему є слідуючі. Перше, новим законом піднесено суму відшкодовання в обнятих вже давнійше компенсаційним законом індустріях та розширено на нові індустрії. Друге, заробітна платня робітників піднеслася і в парі з тим відшкодовання, височина якого основується на висоті заробітної платні робітника. Коли пересічна платня робітника в 1916—17 роках виносила $15 до $16 в тиждень, то в 1924 році вона дійшла до пересічних $28 в тиждень. Крім того, до підвишки відшкодовання причинилося красше зрозуміння компенсаційного закона, який повинен по новому розумінню нести дійсну поміч, а не лише маленьку полекшу, як це було до недавна та врешті швидкий і ліпший розподіл більше коштує.

Важним чинником при відшкодованню є число випадків покалічення. В послідних трох роках, в яких обовязує закон про відшкодовання, число нещасливих випадків значно змаліло в порівнанню з попередними роками, та за те збільшилося більше чим о 60 відсотків число зголошених покалічень і тим самим число відшкодовань. Питання яким способом понизити кошта відшкодовання, які так або інакше відбиваються на ціні продуктів, кожний розуміє по свому. Найбільше шуму роблять асекураційні компанії, які одинокий ратунок з того положення бачать в пониженню виплат пошкодованим робітникам. Проти такого становища асекураційних компаній виступив Джеймс А. Гамилтон, індустріяльний комісіонер нюйорського стейту з такими замітками.

Пошкодовані робітники і при теперішних коштах відшкодовання одержують дуже не богато, бо всього трету частину з загальної суми відшкодовання, коли-ж ті самі асекураційні компанії, які хочуть зіпхнути весь тягар з нещасливих випадків на робітників, побирають 50 відсотків від суми, яку одержують робітники, лише за те, що займаються розпреділенням гроший і обслідуванням справи. До того асекураційні компанії є лише посередником між робітником і фабрикантом, і висота відшкодовання повинна-б лежати поза полем їх інтересу. Фабрикант може піднести ціну на продукт коли прийдеться йому платити більше відшкодовання, і через те не потерпить особисто страти, бо розложить її в мініятурній кількости на всіх консументів, коли ж робітник того не може зробити. Одиноким виходом з того положення уважає Гамилтон зменьшення самих нещасливих випадків, що можна осягнути при вмілому заряді та введенню всіх охоронних середників. На доказ наводить одну компанію в Ню Йорку, якої заряд довів до того, що число випадків зменьшилося з 45 на тисячу в 1917 році до трох в 1924 році.

Таксамо закид, що височина відшкодовання відбивається на ціні продукту уважає Гамилтон неоправданим. В минулому році виплачено в нюйорськім стейті 1,600,000,000 долярів як заробітну платню робітникам, так що виплачене в тому році відшкодованне становило всего 1.2 відсотка тої суми. А що заробітна платня виплачена робітникам виносила лише 18,2 відсотків вартости випродукованого товару, значить вся сума відшкодовання становила лише одну четверту одного відсотка вартости зготовлених фабрикатів.

ПОХОРОНИ В ДАВНИНУ І ТЕПЕР.

Вчені не ствердили оконечно, що є старше (в Европі) хороненння чи палення. Але є правдоподібнійше, що **хоронення випередило палення,** бо з тим останнім є злучені деякі скомпліковані метафізичні поняття. На **найнизшій ступені культури** мерця **оставляють** або й **зїдають** як прим. Канібалі. Але вже дуже вчасно складають мерця в **замкненні,** щоби забезпечити його від зовнішніх впливів. І тоді мерця поміщують у **домовині,** заки зложать у землю. То менше або більше примітивна скриня. Але домовина навіть у культурних народів не все буває. Цікаве, що в **Німеччині** до XVII. століття мерців складали до могили без труни. Ще в 1874 році австрійський цісар видав розпорядок, що „тому, що одинокою ціллю померших є гниття, тому треба їх хоронити **без одягу,** завинені в **хустку** і **без домовини.**

Ріжні инші способи хоронення покійників знає етнольоґія (наука про народи). І так приміром Індіяне в **Небрасці** виставляють небіщиків на марах **серед галузей дерев.** Мешканці островів **Мелянезійського** архіпеляґа садять мерця на **човно** або **корабель** і пускають на филі. **Парзи,** нарід дуже культурний, ісповідники науки Зороастра, вкидають трупів **супам** у т. зв. вежі мовчанки. **Браманісти** вкидають покійників до святої ріки **Ґанґеса.** Північно - американські **Індіяне** складають мерців у човно, яке поміщують високо над землею на двох палях. Мешканці **Целебеса** будують високу скриню, що зображає постать помершого і в ній складають небіщика. Деякі Індіяне просто **завуджують** мерців, щоби не розкладалися і поміщують їх на вільному воздусі.

Вчасно зродилася думка, що помершому слід сотворити по смерти **хату** (мешкання) і то подібну до тої, в якій мешкав за життя. Отже насамперед складали небіщиків у **печерах,** пізнійше в **мастабах** (плоских пірамідах у формі стола) і в **пірамідах,** будували їм величаві **мавзолеї** або скромні **кургани.** У тих мешканнях поміщували все, що покійник потребував за життя, отже: харчі, напитки, зброю, звірята, самособою також і **жінку.** Давні **Ґермани** дійсно хоронили своїх вождів разом із зброєю, псами, кіньми і жінками. Таксамо хоронили й на **Україні** в поганських часах. Описує це тодішній арабський купець Ібн Фальдан, що подорожував по українських землях.

Бажання, щоби місце, в котрім покійник спочивае, заховалося в памяти, ввело вчасно звичай **нагробників.** Раз є то величезні камені, як **менгіри** і **дольмени,** иншим равом **плити, різби** а в християнстві **хрести** і найріжнійші **твори мистецтва,** що зображають або символічні постаті або розвалені колюмни чи більші архітектонічні композиції.

Тому кожда доба (епоха) виявила індивідуальні архітектонічні форми в ділянці стилевих гробниць, нагробників, саркофаґів, плит і т. д. Найгірше під тим зглядом представляється друга половина XIX. ст. Щойно мистецтво XX. ст. сотворило багато ориґінальних творів на тому полі, багато артистичнійших.

Палення мерців було і є розповсюднене у дуже багато народів і в ріжних часах. Численні **урни,** які находять на українських землях, доказують, що **Славяне** палили тіла мерців і то разом із обслугою, любими **звірятами і жінками.** Згадують це й літописці. Той звичай спільний **Індоевропейцям. Анґлійці** мали багато клопоту в **Індіях,** щоби знищити той звичай. А він потайно триває й до нині.

Прастарий той звичай **відродився** на Заході в дуже багато краях у т. зв. **крематоріях.** Вперше введено їх в Італії около 1870 року. Багато здоровних (санітарно-гиґієнічних) причин промовляє за тим способом нищення трупів. **Католицька церква** в 1886 році заборонила своїм вірним палити небіщиків, бож воно суперечить науці про **воскресення тіла.**

ДРІБНИЧКИ.

Назви музичних тонів утворив чернець Ґвіґо д'Ареццо около 1000-го року.

Привілей носити клейноти (дорогоцінности) у середньовічних часах мала лише шляхта.

Звичай висилання амбасадорів зачався щойно в XIII. ст.

В ПОГОНІ ЗА МІЛІОНАМИ.

(З німецької повісти Е. Ґ. Зеліґера переробив В. К.).

(Продовження)

(15)

„Отже Дод найшов тебе!" скрикнула вона схвильовано. „Цей обманець! А тут він розказував нам, що хоче покинути дальші пошукування".

„Отже бережися його!" сміявся Петер Фос. „Він проглянув тебе. Тепер він хоче позбутися тебе. Ти вже не можеш йому придатися. Він це відчув, що ти працюєш проти нього. Отже лишися тут у дядька".

„Ні, ні!" закричала Полі. „Я вже не відлучуся від тебе. Я не позволю, щоб ти сам один поїхав".

„Будь розважна!" сказав Петер Фос. „Я мушу сам поїхати. Інакше це булоб на руку Додові. Але ми можемо час до часу стрічатися з собою. Тут у дядька буде посередництво. Я буду посилати тобі сюди шифровані телеґрами, з яких ти довідаєшся, де я находжуся. Тоді ти можеш завсіди приїхати до мене і бути зі мною, поки Дода не буде близько. Наперед я перейду на російський бік. Дод не вміє по російськи і не дасть собі там ради. З Варшави я потелеґрафую тобі. Дядько добуде тобі російський пас. Як він захоче, може теж приїхати".

Полі згодилася на все. Петер Фос вдяг дядькову боброву шубу, надів на голову його новий капелюх і за хвилину біг вже на залізничий двірець, щоб захопити потяг до Бресляв. При касі він купив білет у противний напрям до Опельн, але поїхав до Бресляв, бо обидва потяги відїздили одночасно зі стації.

У Бресляв він заплатив з повного дядькового портфелю кару за те, що їхав не тим потягом, і вийшов на місто. Він проходжався весело по вулицях і на радощах з'їв в пивній за одним махом сім пар ковбасок.

Тимчасом тюремний сторож у Штрінау хотів переконатися, скільки Еміль Попель випив води і з'їв сухого хліба. Він завважав, що арештант лежить цілком не по припису на своїй причі, і став будити його.

Тоді нарешті судовий радник Печ почав приходити після довгої непритомности до себе.

„Поможіть мені!" прохарчав він і показав сторожеві звязані руки. Сторож вискочив із келії і побіг до директора.

Директорові ледви вдалося підвести радника на ноги. На всі запити він відповів одним рухом руки, з якого видно було його велике умученне, і зажадав повозки. Директор одяг його у власне пальто і зараз же доніс про випадок прокураторові.

Старий радник вернув додому в одежі арештанта. Хазяйка попала в обморок, тільки Полі не стратила рівноваги.

Дядько поклався до ліжка і післав хазяйку по лікаря. За той час Полі розповіла йому про свою розмову з Фосом.

„От ще пройдисвіт!" стогнав дядько, не то з пересердя, не то з подиву. „До якого біса він дав себе замкнути в тюрмі? Тепер я дуже цікавий, що він дальше вистроїть".

Того самого вереча Дод постукав у двері шкільного будинку в Поґрау. Мінквіц відчинив двері і дуже здивувався, побачивши перед собою американського детектива.

„Я мушу перешукати вашу хату!" заявив Дод коротко. „Ви можете мені не дозволити, але через те стягнете на себе підозріння, що ви щось переховуєте. Це вам як урядовцеві не буде приємно. Мені ходить тільки про те, щоб мати два міліони".

„Дуже прохаю!" відповів Мінквіц ввічливо. „Шукайте. Тільки скажіть мені, як найдете. Я хотів би побачити стільки грошей нараз. Але помагати вам я не буду. Я кладуся спати".

Дод перешукат наперед Мінквіцове ліжко, його одіж, кімнати, далі пивницю, горище, але не найшов нічого. Коло третьої години над раном він вийшов з будинку. Перед хатою впали йому в очи два вулики. Він відчинив уважно двері одного вулика і став присвічувати електричною ліхтаркою. Зверха над вощиною він найшов Фосів портфель. У портфелі було чотири тисячі долярів, шість стомаркових банкнотів, пильник і пилки. Дод поклав туди ще й документи, відібрані у Еміля Попеля, і сховав портфель до кишені.

Ця нахідка впевнила його ще більше, що і два міліони мусять бути недалеко. Він став перекладати по черзі один кусень вощини за другим. Бжоли заворушилися. За кожним разом, коли він світив ліхтаркою, кілька штук їх приціплялося до його обличча.

Це не спиняло Дода в роботі. Не знайшовши нічого в першім вулику, він взявся до другого, вибираючи одну за другою обліплені бжолами пластинки вощини. Коли він витягав останну пластинку, цілий рій розюшених чорних мух кинувся на нього і яких двацять жал впилося йому в обличча. Дод встиг ще тільки один раз кинути оком у вулик. Грошей там справді не було.

Тут Дод став утікати. В поспіху він заблудив, мусів перелазити через пліт і лишив на колючому дроті одну полу свого пальта. Над ранком коло пятої години він добився пішки до готелю. Заспаний портієр ледви пізнав його, так спухло його обличча довкола носа. Він побіг прожогом по сходах до своєї кімнати і занурив голову в мидницю з водою.

Вранці о восьмій годині Дод лежав на софі і прикладав мокрий рушник до спухлого обличча. Він не міг навіть показатися на вулицю! Тим більше не міг думати про те, щоб іти до тюрми.

Все таки здавалося йому, що є один успіх його пошукування: Міліони мусили бути напевне у судового радника!

У той сам час Мінквіц вийшов перед шкільною наукою до городу. Тут він попав зараз на слід кражі, бо другий вулик був відчинений. З пересердям він привів вулики до порядку, потім пішов у шкільну кімнату, казав молитися і став викладати дітям середньої кляси про сему заповідь.

12.

Міжтим Петер Фос передягся у Бресляв у новий костюм. Він продав за смішно малу ціну гарну боброву шубу судового радника і вбрався як паршиво-елеґантний збіднілий торговець. Передягаючися, він завважив, що забрав зі собою дядькові ключі. Він пішов на найближчий поштовий офіс, взяв коробку від циґарів, запакував ключі і дядькові золоті очки та роздумував над тим, чи не послати-б Полі декілька слів поздоровлення. Він взяв телеґрафічний блянкет і став шифрувати телеґраму цифрами. Задля цього він понумерував всі букви поазбучно цифрами від 1 до 24, але так, що наперед взяв усі паристі, а потім непаристі цифри. Хай дядько наломить собі трохи голову! Нарешті він мусить відчитати телеґраму.

Петер Фос поклав телеґраму до коробки, завязав шнурком і надав на адресу радника краєвого суду Печа у Штрінау.

(Дальше буде).

ЩУРІ — СМЕРТЬ.

У „Таймс-і" недавно можна було прочитати, що шкоди, які щурі заподіюють в Англії і в Індіях, є неймовірно великі. У самих Індіях подають скількість щурів (у приближенні) на 800 міліонів. Шкоди, які щурі заподіяли там за останніх 20 літ, є пять разів більші, як державний довг Індії перед війною. Обчисляють, що в Індіях умирає річно більше як пів міліона людей наслідком пошестей, поширюваних щурами. У Німеччині кождий щур зменшує народне добро на 4.50 марки.

Чоловік утікає перед щуром і переслідує його з почуванням обридження. Почуваннє це оправдане. Бо щур то мандруючий маґазин отруї. Єгипетські священики тому три тисячі літ знали, чому вважали кітку, ворога щурів — святою. Але щойно в наших часах міжнародня наука може виказати погубні наслідки „діяльности" ненаситного того гризуна. Думають, що на світі є стільки щурів, що людей, коли не є згідне з правдою, що в самих Індіях є 800 міл. щурів. А кожда пара щурів може на рік це число шкідників збільшити на більше як 8 тисяч потомків.

Де колись моровиця косила людей, там сірі хмари щурів були не далекі. Нині люде почуваються безпечнійшими. Та не всі знають, що ще й нині треба числитися з пятьма огнищами пошести: в Гімалаях, в Монґолії, Арабії та в полосі озер Білого Нілю. Не всі знають, що по містах із пристанями все є дуже багато щурів і що на кораблях прибувають усе й усе хорі пошестно щурі. Або що „невинний" галапас, **блоха, коли дістанеться на хорого щура, у своїм жолудку, містоти 0.5 кубічних міліметрів може рознести з собою до 50.000 пошестних бацилів.**

Уряди й здоровні інститути всіх країв мобілізували час до часу своїх горожан на війну зі щурами. Портуґалія й Данія вже тому 20 літ законами управильнили поборювання щурів. В 1919 році прилучилася до цього Анґлія. Іменували „урядників від щурів", які визначували нагороди за нищення цих шкідників. „Ресерч Рат Ляборатори" оснувала малу фабрику, у якій фабрикували науково певні отруї. І в Німеччині взялися добре до тих шкідників. Від 1920 року уладжують там „дні щурів", які також приносять успіхи. Ба **в Америці тому сто літ карали кождого, хто підчас боротьби зі щурами не вбив річно бодай 26 тих гризунів.** Та самособою боротьба така може мати відносно не великі успіхи, коли не буде міжнародного фронту проти щурів — тих ворогів людства.

Щурі сміливі і кровожадні, коли виступають численно, хитрий він і звинний, коли є сам один, нема для нього ніякої перешкоди. Він знаменитий біґун, очайдушний скакун, витривалий пливак, знаменито лазить по фасадах. Нема щурів на господарці, а нараз у хліві поїли поросята. Один господар оповідає в фаховій німецькій господарській часописи, що щурі так покусали йому три вівці, що вони погинули. Дріб, яйця, збіжа й харчі, ніщо не є певне перед цим пажерливим звірем. Він зважується нападати на дітей а навіть на хорих людей. Перегризе підлогу й двері, ріллю й греблю перериє, трапляються пожежі й вибухи — а причиною їх також щурі, бо перегризли ґазові рури або електричні проводи.

Вибухають пошести. Наука слідкує за причиною і дуже часто слід веде до брудних закамарків, смітників, кудись у підземне царство щурів. Пошесть, вайльська недуга („Іктерус фебріліс інфектіозус" — обявляється опухненням селезінки, жовтачкою і запаленням нирок. На цю заразливу недугу хорують головно мущини літом. Уперше описав цю недугу 1886 р. проф. Вайль у Вісбаде-ні), затроєння мясом, пискова зараза й ратична, пархи, короста, шолоді — це недуги спричинювані щурами. Щурі поширюють ріжних кишкових галапасів, розсилають всюди смертоносні бактерії, ділають теж щурі при переношенню сухіт, проказн а навіть скаженини.

Безмилосердне винищування щурів — це обовязок. Для боротьби зі щурами в культурних краях утворилась спеціяльна галузь науки. Щоби не помагати щурам поширювати недуги, порадно не держати в хаті дрібні домашні звірята, відпадки складати так, щоби до них не могли дістатися щурі, на подвірях і в господарствах повинна бути взірцева чистота. При будові господарських будинків для фундаменту вживати лише масивного каменя, вікна в пивницях повинні бути густо закратовані. Пізною осінью і зимою найлекше є винищувати щурів. У тих порах року збираються шкідники на управлюваних ґрунтах. Лапками не багато зробиться. Найкраще нищити їх ґазом. Обережним треба бути при закладанню затроєної примани. Препарати з бактеріями також небезпечні. Заражені бактеріями щурі переносять заразу на худобу й мясо, багато разів спричинювали, що чоловік затроївся мясом. Тому слід як найрішучійше винищувати цих шкідників і не жахатися того, що боротьба з ними коштує великі гроші. Один Американець сказав раз: „Щур коштує більше, як виховання наших дітей". Сотки міліонів щурів у Злучених Державах обтяжують шкодами американський народній маєток майже на 200 міліонів долярів річно. В Німеччині один щур коштує 4 марки 50 фен., отже господарство, на якому є сто щурів має шкоди 450 марок річно, лише з цього, щоби щурі заспокоїли голод. В. Британія має річно шкоди від щурів на 15 міл. фунтів, мала Данія 10 міл. корон. Це неточна статистика. Колиб до того додати ще здоровну статистику, дістали би фантастичні висліди.

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Просимо затямити собі:

1. — Дописі писати коротко.
2. — Виразно і чітко.
3. — Лиш по одній стороні паперу.
4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.
5. — Писати лише про річи цікаві для усього загалу читачів, або бодай його значної части.
6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.
7. — Не лаяти нікого особисто, ані не нападати, ані не зачіпати.
8. — Не жадати звороту дописі, яку дописуватель написав за кілька мінут (коли її дуже потребує, може з себе оставити відпис).
9. — Не посилати „наглих" дописий з домаганнем „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописуватель опізнився і хоче, щоб редакція се надолужила.
10. — Не присилати до редакції стихів і поезій недоладних щодо форми або безвартних щодо змісту; а до того [illegible]

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Вільність в Америці, від. 172, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітинґ відбудеся в суботу, дня 12. грудня, о год. 7.30 вечером в Укр. Нар. Домі, 217-19 Е. 6-та ул. Проситься всіх членів прийти на означений час, бо є много справ до полагодження. Контрольна комісія здасть справозданне з цілого 1925 року. Будесь роздавати календарі на рік 1926. Довгуючі члени повинні вирівнати свої залеглости на річнім мітинґу. Буде вибір овного уряду на рік 1926. Також будесь принимати нових членів до Тов. і Союза без вступного. Проситься, щоб всі члени хоч раз в році прибули на так важний річний мітинґ. Котрий з членів відмовить послуху і не явиться, буде караний після статута. — П. —Бойко, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. „Запорожська Січ", від. 371, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітинґ відбудесь в суботу, дня 12. грудня, о год. 7.30 вечером, в гали церковній, 49-51 Beacon St., Newark. Проситься всіх членів прийти на означений час, бо справи є до полагодження такі: 1. члени довгуючі мають вирівнати свої залеглости, щоби не були виключені з У. Н. Союза і Товариства. 2. Буде вибір нових урядників на рік 1926 і справозданнє контрольної комісії за минувший рік. Неявившийся член на мітинґ заплатить $1.00 кари, а урядник $2.00; кара не буде дарована. — Іван Тарнавський, голова; Григорій Романків, писар; Олекса Шумський, скарбник.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Бр. св. Ап. П. і П., від. 39, повідомляє, що річний мітинґ відбудесь о 1-ій годині попол., в неділю, 13. грудня, в гали церковній св. Івана Хрестителя. Буде справозданне касове і вибір нового уряду. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1.00. — Гриць Гнатко, предс.; Іван Фецич, секр.

ДЖЕРЗ ИСИТІ, Н. ДЖ. Отсим повідомляєть сячленів і членкинь Тов. Укр. Січи, від. 170, що збори відбудуться в пятницю 11-го грудня під ч. 72 Morris St. Початок зборів 7.30 вечером. Проситься усіх членів і членкинь явитись. — Й. Вацлавський, ф. секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 4, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться дня 12. грудня, в Нар. Домі, 72 Моріс ул., о годині 7-ій вечером точно. Проситься всіх членів прийти на сей мітинґ, бо будесь роздавати календарі. Довгуючі члени мають вирівнати свої довги, бо в спротивнім разі будуть суспендовані. — Й. Крайник, предс.; Ник. Демкович, кас.; Семен Кусень, секретар.

НЕСКЕГОНІНҐ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 231, повідомляє всіх своїх членів, що мітинґ річний відбудесь 13-го грудня, в Народнім Домі, о 1-ій год. пополудни. Неявившийся член платить 50 ц. кари, а урядник 1.00. — Уряд.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Володимира, від. 65, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що річний мітинґ відбудеся в неділю, 13. грудня, сейчас по Службі Божій в салі засідань. На порядку дня справозданя річні урядників і контролі. Вибір нового уряду на рік 1926. Принимане нових членів без вступого до братства і У. Н. Союза. Роздача калнедарів на 1926 рік і много важнійх справ, які можан тілько на річнім засіданню порішити. Кождий неявившийся урядник або член підлягає карі після статута. — М. Балецький, предс.; Т. Федош, кас.; В. Левчик, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270, подає до відома всім членам місцевим і позамісцевим, що місячний мітинґ відбудеся дня 15. грудня о 7-ій годині вечером, в гали кУр. Нар. Дому, 367 St. Paul's Ave. Позаяк сей мітинґ є послідний сего року, проситься членів, щоби вирівнали свої вкладки так, щоби довгів не перетягати на другий рік. Також сего мітинґу буде роздача календарів на 1926 рік за котрі будесь збирати по 30 центів. Також припоминається тим, котрі ще ненележуть до нашої організації, що У. Н. Союз приймає без оплати вступного до кінця сего місяця, тож користайте з нагоди. — Василь Гіль, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 252, відбуде свій річний мітинг 17-го грудня, о годині 7.30 вечером, на гали при Erie і Robey улицях. Напоминається членів, щоби вирівнали свої вкладки. — Н. Читвінський, предс.; С. Новодворський, секр.

ПОДЯКА.

Іст Сейнт Луис, Ілл.

Отсим складаю сердечну подяку У. Н. Союзови за негайне виплаченнє посмертного по мужу в сумі 1.000 долярів. Се дуже велика поміч про мене бідну вдову і мої бідні сироти. Таксамо складаю сердечну подяку бр. св. Арх. Михаїла, 308 від. У. Н. Союза, до котрого мій покійний належав через довший час. Також дякую місцевим урядникам, що занялись похороном, а зокрема тим всім, що були на похороні.

Тож Браття і Сестри, котрі ще не є членами У. Н. С., вступайте самі і своїх дітий вписуйте, бо се найліпша орґанізація про нас Українців в біді і нещастю, і дай Боже, щоби У. Н. Союз розвивався членами так, як то дерево на весні, що хвиля то стає більше листочок, бо се найліпша і найбоґатша наша орґанізація тут на землі Вашингтона.

[illegible]

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.